

Олена ГАЙДАКА,
Інститут модернізації
змісту освіти МОН України

Особливості методики поліхудожнього виховання молодших школярів на уроках інтегрованого курсу "Мистецтво"

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.

Мистецтво у системі сучасної шкільної освіти розглядається як суттєвий компонент естетичного виховання учнів, як важливий фактор розвитку художніх цінностей. Єдина природа для всіх видів мистецтва є основою поліхудожнього виховання, що відповідає "поліхудожній" природі дитини молодшого шкільного віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане розв'язання даної проблеми і на які спирається автор.

Проблемою визначення оптимальної методики поліхудожнього виховання особистості займалися дослідники в галузі загальної середньої освіти [4], підготовки студентів до поліхудожнього виховання учнів [1; 3], учнів спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням мистецьких дисциплін [2]. Але недостатньо висвітленими залишаються особливості методики поліхудожнього виховання учнів початкової загальноосвітньої школи на уроках естетичного циклу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття.

У попередніх публікаціях нами було розкрито сутність процесу поліхудожнього виховання учнів

початкової школи на уроках мистецьких дисциплін, висвітлено критерії та показники поліхудожньої вихованості учня, визначені педагогічні умови процесу поліхудожнього виховання, проте не були окреслені методичні особливості цього процесу.

Формування цілей статті (постановка завдання).
Метою цієї статті є висвітлення особливостей методики поліхудожнього виховання учнів початкової школи на уроках інтегрованого курсу "Мистецтво".

Виклад основного матеріалу дослідження.

Відповідно до програми інтегрованого курсу "Мистецтво" (авт. Л.Масол, О.Гайдака, Н.Очеретяна, О.Колотило) процес поліхудожнього виховання учнів реалізується на традиційних уроках мистецьких дисциплін (музичне і образотворче мистецтво), об'єднаних у єдиний цілісний блок, своєрідну конструкцію – цикл навчально-виховного процесу, характер якого зумовлений змістом, методами, прийомами, засобами і видами діяльності учнів, об'єднаних спільною світоглядною тематикою.

Побудова циклу уроків мистецтва здійснюється за законами емоційно-сислової драматургії, сутність якої полягає у структуруванні художнього змісту за певною драматургічною схемою, у процесі якої відбувається розвиток від зав'язки через конфлікт і кульмінацію до розв'язки (подібно до режи-

сури театральної вистави). Це не набір чітко відпрацьованих дій учителя, а процес, де усі складові можуть постійно змінюватися згідно мінливості художньо-педагогічної ситуації. При цьому мета і завдання, поставлені в межах циклу уроків, можуть поширюватися на різні форми позаурочної роботи, що дає можливість створення цілісного мистецького середовища, пронизаного єдиною наскрізною ідеєю.

Враховуючи, що ігрова діяльність у учнів початкової школи певний час залишається однією з провідних, уроки мистецтва доцільно будувати на основі гри і казки. При цьому освітньо-виховні завдання органічно включати в їх зміст. Дитину набагато простіше навчити якихось навичок під час гри – так само і пояснити їй щось набагато простіше за допомогою казок. А тому, бажаючи навчити дитину якихось навичок, виховати в ній певні риси характеру, пояснити загальнолюдські істини тощо, найкраще звернутися до казки, яка є відмінним інструментом у вихованні особистості. Дитина мислить образами, і уявляючи собі образи казки, вона починає розуміти внутрішній світ героїв, вірити разом з ними в те, що добро перемаже, співпереживати їм.

Використання ігрової технології на основі казкових сюжетів робить процес виховання цікавим для учня, посилює мотивацію, зацікавленість до набуття знань і умінь. Забарвлене доброзичливими емоціями спілкування з дорослими у грі, розв'язання різноманітних виховуючих ситуацій у контексті казкового сюжету здійснює позитивний вплив на реалізацію виховних завдань уроків.

Створенню цілісності казкового сюжету сприяє спільна тематика циклу уроків та мистецький матеріал, дібраний відповідно до теми, на основі чого і створюються різні казкові сюжети, а в них – виховуючі ситуації, у які потрапляють казкові персонажі, і в результаті, цінності, що пізнаються через мистецькі твори, ситуації, проєктуються і засвоюються на власне "Я" дитини – стають для неї особистісно-значущими. Для підсилення ігрового компоненту уроків у підручники, зошити і педагогічні програмні засоби (ППЗ) з мистецтва нами уведено казкові герої – Лясолька і Барвик, які "мандрують" разом з учнями країною мистецтва.

Наведемо приклади, у відповідності зі змістом підручників.

І клас, на уроці 3 "Лісові голоси" Лясолька і Барвик разом з дітьми потрапляють до чарівного лісу, де перетворюються на його мешканців – зозулю і соловейка, комарика і мушок, зайчика і ведмедика тощо. Опановуючи дидактичний матеріал (високі і низькі музичні звуки, основи співацького дихання, поняття "контур"), діти за допомогою казкових героїв усвідомлюють, що красу довкілля може бути втіленою у творах мистецтва: звуках, лініях. І митці,

уважно прислухаючись до звуків природи, втілюють різні образи (комашок, тваринок) за допомогою звуків. А якщо уважно придивитися до навколишнього світу – побачиш красиві лінії й кольори, які створила природа, і які можна відтворити на папері. І це може здійснити не тільки майстер-художник, але й кожна дитина. Крім опанування художньої цінності твору мистецтва, на таких уроках діти визначають правила поведінки у ставленні "мешканців лісу" одне до одного, обговорюють їх, що в результаті перекладається у формування певних духовних цінностей людини щодо стосунків між людьми: взаємоповагу, гуманність, дружбу, тощо. Так, під час виконання-інсценізації пісні "Прилетів комарик" розв'язується ситуація взаємодопомоги, дружніх стосунків комах під час грози. У процесі сприймання та обговорення твору Д.Кабалевського "Зайчик дражнить ведмедика" діти, об'єднавшись у пари, і уявивши себе героями музичного твору, спочатку можуть відтворити цю музичну п'єсу рухами, жестами, мімікою. А потім обговорити ситуацію, відповівши на запитання: "Хто з героїв вам сподобався? Як ви вважаєте, чи правильно чинить зайчик? Чи добре дражнитися? Які можуть бути наслідки?" тощо. А під час обговорення твору В.Бредлі "Ліс" запропонувати поміркувати, як казкові звірі мають вчинити, якщо вершник заблукав у лісі?

На наступному уроці № 4 "Жу-жу.. Я вам казку розкажу" казка може продовжуватися, адже герої цього уроку – також різноманітні комахи.

Лясолька, знайомлячи дітей з музичними звуками різної гучності (дидактичне завдання – динаміка в музиці), приводить дітей до думки, що усе в музиці, як і в природі – гармонійне і злагоджене: шерех листя, гудіння комах не може звучати гучно й закладно, і тому і в музиці такі образи втілено переважно тихою динамікою і навпаки. А Барвик цю гармонійність і злагодженість у природі й мистецтві показує засобами образотворчого мистецтва – кольорами і вчить не порушувати цю гармонійність у власній художній діяльності. Крім того, на цьому уроці можна показати роль динаміки у створенні різних за характером образів. Під час виконання поспівки "Павук", окрім розвитку вокальних навичок, можна запропонувати учням уявити і продовжити історію про павука і мушку, яку "розповідає" поспівка. Тільки уявити варіанти розвитку подій зі слухняною і неслухняною мушками. Як може змінитися динаміка щодо відтворення образу неслухняної мушки? А після історій, розказаних дітьми, бажано перевести ситуацію у реальний світ, коли дорослий (тато, мама, учитель) говорить дитині, як потрібно чинити у тій чи іншій ситуації. Як потрібно діяти? І так творче завдання перетворити на виховну ситуацію засобами мистецтва.

Виховні ситуації доцільно створювати на кожному уроці, адже через зміст творів мистецтва – від невеликої поспівки до визнаного шедевр – є можливість виявити у кожної людини власну естетичну, моральну позицію на рівні свідомості через оцінку своїх спонукань, вчинків, особистих якостей; сформувати мотиви, ціннісні орієнтації через співвідношення з моральними нормами та ідеалами.

Художні образи та зміст творів сприяють розширенню виховних впливів. Так, зокрема, у контексті запропонованих циклів уроків є сенс вийти на виховання бережного ставлення до природи та її мешканців. Адже діти, перетворившись у казкових метеликів, джмеликів, можуть уявити і відчувати емоційний стан цих маленьких істот під час нападу сильного вітру або зливи ("Створення звукових картин") або поганого ставлення до них людини (запропонувати проблемну ситуацію: діти гуляли на квітковій галявині, де було багато красивих різнобарвних метеликів, вони наловили їх, склали у коробку і понесли додому... Що сталося з метеликами? Чи добре вчинили діти? Як би ви діяли у цій ситуації? Можливо, краще помилуватися красою довкілля, відтворити різнобарв'я метеликів на папері і поділитися цією красою з оточуючими?)

Виховне значення мають і дидактичні казки, що пропонуються у підручниках. Тому, знайомлячи дітей з ними, слід обов'язково акцентувати їхню увагу на виховному аспекті, опосередковано вміщеному у їхньому змісті. Наприклад, у казці "Як сопілка флейтою стала" (2 клас) ключовим питанням в обговоренні має бути: "Що потрібно робити, щоб стати справжнім музикантом?" Знайомлячись із симфонічною казкою С.Прокоф'єва "Петрик і вовк", балетами П.Чайковського "Лускунчик" К.Хачатуряна "Цибуліно", оперою М.Лисенка "Коза Дереза" (2 кл.) в обговоренні "червоною лінією" має проходити питання дружби, хоробрості, бережного ставлення до усіх живих істот, що нас оточують.

На уроках мистецтва в учнів поступово формується особистісно-ціннісне ставлення до мистецтва та краси довкілля, їх здатність виявляти художню цінність художніх творів.

Процесові опанування художньої цінності, формування особистісно-ціннісного ставлення до мистецтва сприяє застосування *методів переконання і привчання засобами мистецтва* (Н.А.Ветлугіна).

Відомо, що естетичні переживання становлять єдність емоційного і свідомого. "Дитині необхідно зрозуміти, про що розповідає музика, що означає "гарне звучання", потім треба виконати ті чи інші вимоги в співі, танці тощо [5, с. 31–33]. Переконувати треба не тільки безпосереднім впливом мистецтва, а й організацією цілеспрямованої уваги, роз'ясненням теми, змісту, виразових засобів. Відомо,

що музика – "мова почуттів." Вона хвилює, створює певний настрій і тим самим викликає відповідні думки, змушує думати. Тому так важливо поясненням, словом посилити переживання дітей. Кожна окрема людина може зрозуміти музичний твір індивідуально, по-своєму. Слухаючи, наприклад, п'єсу Е.Гріга "Ранок" із сюїти "Пер Гюнт" і не знаючи ще її назви, а сприймаючи лише спокійний, світлий характер, діти, що навіть мають однакову підготовку, переживатимуть і мислитимуть по-різному. У одних може виникнути уявлення про картину природи. Інші можуть відчувати лише характер викладу ("спокійна, легка, ніжна"). У третіх з'явиться приємне переживання, яке асоціюється з життєвими явищами. Аналогічно можуть сприйматися й твори образотворчого мистецтва, особливо пейзажного жанру чи натюрморти. Педагог повинен словесним поясненням викликати певну спільність думок, переживань і спрямувати увагу дітей на особливості засобів художньої виразності, які надають творам відповідний характер і створюють відповідний настрій, таким чином заохочуючи позитивні реакції на твір мистецтва. Метод переконання посідає важливе місце й у практичній діяльності учнів. Роль педагога полягає у тому, щоб діти добре розуміли, що вони будуть виконувати, наперед продумали зміст, осмислили характер, відчували настрій – і тільки тоді виконання буде виразним, ширим і доступним, осмисленим. Осмислене виконання чинить на дітей сильний вплив, викликаючи у них різні почуття, збагачує враженнями. Адже різними будуть виконання пісень А.Мігай "Дощик" (весело, грайливо), М.Балеми "Козацькому роду нема переводу" (урочисто, святково) і М.Мельника "Україна-дівчина" або настроєвих пейзажів різних пір року, портретів клоунів, казкових героїв чи образу багатиря. Таким чином, метод переконання сприяє розвитку почуттів, хорошого смаку, правильного розуміння виконуваних творів.

Щоб розвинути емоційно-ціннісне ставлення до творів мистецтва, викликати інтерес, потребу у спілкуванні зі звуковими, кольоровими, графічними та іншими образами, треба навчити дітей активно діяти, уважно слухати, розглядати, розрізняти і порівнювати образи мистецтва. Цьому сприяє застосування *методу привчання*, постійних тренувань і вправ. Ця робота ведеться послідовно – з року в рік, із уроку в урок. У будь-якому виді діяльності (від виконання елементарних поспівок, вправ з образотворчої діяльності до створення колективних композицій, слухання великих музичних творів чи сприймання-інтерпретації), перш за все, увага учнів спрямовується на виявлення характерних особливостей звучання, кольорової гами, нюансів, своєрідності ритмічних поєднань тощо та характеристики власних емоцій, які викликає мистецтво.

Наприклад, у темі "Веселкові ритми" (1 клас) після ознайомлення з музикою С.Прокоф'єва "Дошик і веселка", виконання поспівки "Веселка" доцільно зацентувати увагу учнів на текст поспівки "Навіть зайчик задивився, диву-дивному зрадів". Запропонувати дітям відтворити мімікою, рухами радість захоплення, веселість. Звернути увагу дітей, що, якщо зайчики радіють такому диву природи, людина також має відчувати, захоплюватися, виявляти свої почуття. Продовжуючи розмову, рекомендуємо звернути увагу дітей на картину І.Буканова "Райдуга" і розказати, як художник передав своє захоплення дивом природи, пригадати власні враження від споглядання веселки ("вони – сумні, тривожні, тяжкі чи які?").

А у темах "Осінні барви" (2 клас) (споглядання творів Л.Афремова), "Якого кольору зимова тиша" (2 клас) (споглядання творів Ю.Мацик) доцільно звернути увагу не тільки на дидактичний аспект (колерит, кольори, відтінки), але й торкнутися почуттів і власних вражень дітей: запропонувати уявити себе "усередині" картини і спробувати довести своє захоплення погодними умовами, зображеними на картинах.

Таким чином, крім конкретних образів, втілених у творах мистецтва, діти починають шукати їх художню цінність, бачити (чути) красу і гармонію, перекладати їх у власну творчу діяльність (створення "звукових картин", продовження історій, малюванні тощо), перетворювати в особистісну цінність.

Привчаючи дітей особистісно ставитися до мистецтва, вихователь проявляє багато повсякденних зусиль, терпіння і наполегливості. Оволодіння початковими навичками сприйняття та виконання збагачує почуття прекрасного, розвиває ініціативу, бажання діяти самостійно. І якщо дитина за власною ініціативою візьме пензель в руки, захоче заспівати чи виявить бажання послухати той чи інший твір, це означає, що педагог увів її у світ мистецтва, у світ думок, почуттів, допомагаючи в майбутньому стати доброю і чуйною, творчо активною людиною. Застосування вищеозначених методів є результативним як у процесі набуття учнями необхідних мистецьких знань, так і у процесі їхньої діяльності.

Опанування сумою необхідних художніх знань на уроках мистецтва відбувається системно і послідовно. Основні положення закладено в навчальній програмі та навчальному забезпеченні (підручниках, зошитах, ППЗ). При цьому процес відбувається у двох векторах: набуття відповідних знань з окремого виду мистецтва та через виявлення "універсальних понять естетики та мистецтвознавства, таких як ритм, гармонія, композиція, форма, динаміка, контраст, симетрія тощо, які є фундаментом одно-

ті й взаємодії мистецтв, фактором художньої інтеграції" [4].

Поліхудожня ерудиція учнів початкової школи формується поетапно:

у 1 і 2 класах учні опановують особливості художньої мови різних видів мистецтва (з домінантою на музичне і образотворче): на уроках музичного мистецтва знайомляться із властивостями музичних звуків (висота, тривалість, гучність), основними типами музики "пісня, танець", музичними засобами темп, тембр, ритм, динаміка, фактура, лад, особливостями мелодії, інтонацій щодо передачі настрою та характеру музичного образу; на уроках образотворчого мистецтва діти поступово знайомляться з мовою графіки (крапка, лінія, пляма), живопису (колір та його різновиди і властивості), скульптури та декоративно-ужиткового мистецтва та способами втілення цими мовними засобами різних настроїв, почуттів тощо;

у 3 і 4 класах учні поглиблюють отримані знання у контексті таких естетичних категорій як прекрасне, потворне, фантастичне, комічне, героїчне, трагічне, знайомляться з можливостями музичної та художньої форми і різних мистецьких жанрів щодо втілення вищеозначених художніх образів. Паралельно здійснюється формування розуміння того, що кожен вид мистецтва притаманними лише йому мовними засобами відтворює знайомі, близькі і зрозумілі дитині образи Людини, Природи, Краси, Добра тощо. І тому у різних видах мистецтва існує багато понять і термінів (наприклад, ритм, гармонія, динаміка тощо), хоча часто вони різняться за своїм змістом.

У виховному процесі формування поліхудожньої ерудиції здійснюється через опанування необхідної інформації та систему завдань, описаних нами у підручниках, зошитах та ППЗ.

Наведемо приклади динаміки усвідомлення учнями засобів музичної виразності.

Опанування понять засобів музичної виразності "мелодія", "темп", "динаміка" у 1 класі відбувається поступово у процесі сприйняття і виконання музичних творів, з акцентуванням на кожен засіб окремо із застосуванням ігрових технологій та творчих завдань. Так, на різному характері мелодій (мелодичних ліній) акцентуємо під час слухання творів В.Подвали "Їжачок", "Дятел", а потім пропонуємо розглянути графічні малюнки із зображенням хвилястої лінії, лінії – зигзаг, групи намальованих крапок та визначити "Які із цих малюнків відповідають рухам їжачка, а які – дятла?" А перед слуханням п'єси Д.Кабалевського "Зайчик дражнить ведмедика" пропонується уважно вслухатися, як музика створила образи лісових звірів тощо. Знайомство

учнів з поняттям "динаміка" в музиці відбувається як у процесі слухання творів різної динамічної гучності, так і власного виконання. Куплети пісні "Павук сірий" пропонується виконати у відповідності до образів, що змальовуються – 1 куплет про злого павука – гучно, і 2 куплет про мушку тихо. Для усвідомлення маленькими дітьми цього засобу музичної виразності пропонуються творчі завдання "Зобрази різною гучністю гудіння джмеликів із вірша", "Створи звукові картини "Як маленький вітерець перетворився на сильний вітер"(голосом), "Як із дошових крапельок почалася злива з громом" (на інструменті)". Аналогічно, у процесі сприймання та ігрової діяльності-творення опановується поняття "ритм": "Проплескай різні ритми", "Упізнай знайомі пісні за ритмом", "Заспівай пісню з іншим ритмом" тощо.

У 2 класі відбувається поглиблення усвідомлення вищеозначених засобів виразності – мелодія, динаміка, ритм. З метою створення відповідного музичного образу учням пропонуються творчо-проблемні завдання, наприклад, "Поміркуй, якою може бути пісня журавлів, що відлітають у вирій? Створи закінчення запропонованої мелодії" або "Створи мелодії до запропонованих віршів" (на задані ритми та характер музики – помірно, наспівно; швидко, танцювально або за схемами показу руху мелодії) тощо, на прикладі музичних творів і власного виконання вони знайомляться з різними штрихами (легато, стакато), особливостями ритму для створення пісенної, танцювальної або маршової музики.

Вже у 3 класі для характеристики або порівняння музичних образів (казкових, комічних, героїчних тощо) пропонується перелік емоційних характеристик засобів музичної виразності, які вплинули на створення того чи іншого образу. Наприклад, у процесі сприймання музичних п'єс "Петрушка" В.Косенка та "Полішинель" С.Рахманінова пропонується порівняти втілення в музиці по суті одного і того ж образу – образу лялькового персонажу Петрушка – за засобами виразності: мелодією, динамікою, темпом (за переліком запропонованих слів-характеристик). Разом з тим, ускладнюються і творчі завдання, наприклад "Придумай музичні інтонації для образів Котигорошка, Оленки і Змія" чи "Створи пісеньку про гнома" – маршову або наспівну тощо.

Опановуючи художні поняття з окремих видів мистецтва, діти паралельно знайомляться з тим, що у різних видах мистецтва зустрічаються терміни, які однаково звучать – *суголосі поняття* (ритм, штрих, ескіз, етюд та ін.) – хоча часто вони мають різне значення. Таким чином, починають формуватися асоціативні зв'язки між різними видами мистецтва не тільки на рівні емоційно-образного втілення, але й на понятійному рівні, що є однією з якостей поліхудожньої вихованості дитини.

Важливою складовою поліхудожнього виховання є формування в учнів поліхудожніх умінь дитини (можливість реалізації дитини у різних видах художньо-творчої діяльності та перекладу художнього образу із одного мистецького ряду в інший).

Поліхудожні уміння формуються поступово, разом з практичним опануванням мовою окремого виду мистецтва. З першого уроку мистецтва впродовж навчання у початковій школі у дітей системно формуються виконавські уміння, характерні для кожного окремо взятого виду художньої діяльності: опановуються графічні, живописні, декоративні техніки, відбувається знайомство з правилами композиції, кольорознавства, ліплення тощо (з образотворчого мистецтва); формуються вокальні та хорові вміння (з музичного мистецтва); акторські та елементарні хореографічні уміння під час театралізації, інсценізацій, рольових ігор та рухів під музику.

Поступово формуються уміння перекладу художнього образу з одного художнього ряду в інший, засобами різних видів мистецтва. Наприклад, дітям пропонується створити образ птаха художніми засобами того виду мистецтва, який вона обере самотійно. Або, відтворити іншими художніми засобами образ, втілений у музиці (або на картині) тощо.

До поліхудожніх умінь учнів початкової школи ми також відносимо уміння:

- відтворювати зовнішній та внутрішній простір через музичні інтонації, малюнок, рух, жест, слово;
- знаходити звукові асоціації у творах образотворчого мистецтва;
- імпровізувати за звуко-музичними партитурами;
- показувати індивідуально, з групою чи колективно театральні етюди на основі літературних, музичних творів чи репродукцій живописних полотен;
- переводити візуальне зображення в музично-пластичні образи;
- "оживлювати" твори образотворчого мистецтва, програмну музику за допомогою пантоміми, міміки, жестів, рухів або розігрувати уявний діалог за сюжетом картини;
- малювати ілюстрації до дитячих казок, фрагментів мультфільмів тощо;
- створювати мелодії до віршів;
- створювати художні образи: інтонації, ритми, які б характеризували героїв казки, персонажів сюжетної картини або портрету;
- добирати кольори, що відповідають звучанню музичних тембрів, образам і настроям музичних творів;
- відтворювати характер танцю у безпредметних композиціях;
- інсценізувати пісні, міні-оповідання тощо.

Формування уміння перекладу художнього образу на мову різних видів мистецтва здійснюється

через систему творчих завдань інтегративного типу, що передбачають активізацію міжсенсорних образних асоціацій учнів у процесі сприймання та художньо-творчої діяльності [4]. Ефективним у цьому є застосування *методу порівняння*, за допомогою якого встановлюються доступні для розуміння учнями зв'язки між окремими видами мистецтва. Перед дітьми, наприклад, ставиться завдання порівняти характер використаної у малюнку лінії і характер руху при показі героя у дії; обрану художником композицію і мізансцену тіла; настрій, що викликаний музикою і поєднання кольору у власному малюнку. Цій же меті слугує пошук фонетичних і зорових асоціацій в області мистецтва. Так, у процесі аналізу творів, що сприймаються, учням задають запитання, типу: "Якщо б вам запропонували намалювати почуту музику, який колір ви б вибрали для цього? Із звучанням якого інструменту ви порівняли б мову цього даного персонажу?" тощо.

Порівняння виразових засобів музики, образотворчого мистецтва, літератури, театрального і кіномистецтва на прикладі втілення художніх образів, їх характеристика базується на звукових (фонетичних) і зорових асоціаціях в області мистецтва, взаємодії різних видів мистецтва, що здійснюється не тільки у діяльності сприймання, але і у творчій, підводить учнів до більш ґрунтовного розуміння специфіки мистецтва як особливої форми відображення дійсності [6]. І хоча йдеться про навчальний процес, цикл інтегрованого курсу "Мистецтво" складає цілісну систему навчання і виховання засобами різних видів мистецтва. Вона дає широкі можливості одночасного включення всіх аналізаторів у процесі пізнання будь-якої цінності, закладеної у творі мистецтва, що забезпечує міцність умовних зв'язків у корі головного мозку і активність усіх психічних процесів. Тому можна із упевненістю говорити, що у цій системі основний акцент робиться на виховання, яке шляхом систематичного впливу формує художню, моральну, естетичну культуру особистості дитини.

Гайдамака Е. Особенности методики полихудожественного воспитания младших школьников на уроках интегрированного курса "Искусство".

В статье автор определяет особенности методики полихудожественного воспитания учеников начальной школы, реализация которой способствует оптимальному решению задач полихудожественного воспитания в общеобразовательной школе и эффективному формированию полихудожественной воспитанности младших школьников.

In the article the author defines the characteristics of poly-art education of primary school students, the implementation of which improves the optimality of fulfilling tasks of poly-art education in secondary school and leads to bigger efficiency of the formation of poly-artistic education of primary school students.

Ключові слова: поліхудожнє виховання, методика поліхудожнього виховання.

Висновки. На основі узагальнення наукових джерел нами визначено особливості методики поліхудожнього виховання молодших школярів на уроках інтегрованого курсу "Мистецтво" у загальноосвітній школі, що полягає у переорієнтації педагогічного впливу вчителя з інформаційно-навчальної площини у виховну: орієнтації на формування в учнів здатності до визначення художньої цінності творів мистецтва, власного емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва, що відбувається у тісному взаємозв'язку з накопиченням різноманітного мистецького досвіду (у процесі формування поліхудожньої ерудиції та поліхудожніх умінь).

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Подальшого дослідження потребує аналіз результатів експериментального дослідження педагогічних умов і методики поліхудожнього виховання учнів початкової школи.

Список використаних джерел

1. Бузова О. Д. Поліхудожнє виховання як засіб удосконалення музичної підготовки майбутніх вчителів музики. Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Бузова Олена Дмитрівна; Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова. – К., 2004. – 24 с.
2. Заплата Е. А. Полихудожственный подход в развитии творческой активности младших школьников (в школе с углубленным изучением предметов художественно-эстетического цикла). Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Заплата Елена Александровна, Екатеринбург, 2009. – 24 с.
3. Ільченко О. В. Професійна підготовка майбутніх фахівців до поліхудожнього виховання дітей дошкільного віку. Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ільченко Оксана Валеріївна; Харківський НПУ ім. Г. С. Сковороди. – Х., 2012. – 200 с.: табл.
4. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі: Посібник для вчителів / Л. М. Масол, О. В. Гайдамака, Е. В. Белкіна, О. В. Калініченко, І. В. Руденко., – Харків: Веста: Видавництво "Ранок", 2006. – 256 с.
5. Методика музыкального воспитания в детском саду: Учеб. для учащихся пед. уч-щ по спец. 03.08. "Дошк. воспитание" / Н. А. Ветлугина, И. Л. Дзержинская, Л. Н. Комиссарова и др.; Под ред. Н. А. Ветлугиной. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: Просвещение, 1989. – 270 с.: нот.
6. Пеня Т. Г. Комплекс искусств в формировании художественно-творческой способности учащихся. // Начальная школа. – 1987. – № 3. – С. 75–80.

